

Лілія Прокопенко,

канд. іст. наук, доцент,
головний бібліотекар Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (м. Київ, Україна)
вул. Грушевського, 1, м. Київ, 01001, Україна
E-mail: prokopenko88888@gmail.com

Конференція директорів європейських національних бібліотек (CENL): організаційні засади створення та функціонування

Висвітлюється діяльність Конференції директорів європейських національних бібліотек (CENL). Охарактеризовано її структуру, цілі, візію, місію, ключові завдання, пріоритетні напрями роботи. Розглядається внесок CENL у створення цифрових бібліотек, зокрема, у реалізацію проекту Європейської бібліотеки (TEL). Наголошується на необхідності участі України у роботі CENL і використанні її рекомендацій щодо удосконалення діяльності вітчизняних національних бібліотек.

К л ю ч о в і с л о в а: міжнародні бібліотечні організації, міжнародне бібліотечне співробітництво, національні бібліотеки Європи, Конференція директорів європейських національних бібліотек (CENL).

Національні бібліотеки (НБ) відповідно до свого особливого статусу виконують різні функції, вирішують найскладніші, порівняно з іншими бібліотечними установами, завдання і проблеми. Отримуючи обов'язковий примірник документів, виданих у країні, вони мають багаті фонди, надають цілу низку бібліотечно-інформаційних послуг найширшим колам користувачів, зберігають національну культурну спадщину, сприяють розвитку національної бібліотечної політики, формуванню інформаційної грамотності користувачів, забезпеченню безперешкодного доступу до інформації та знань тощо. Одним із важливих завдань НБ є розвиток міжнародного бібліотечного співробітництва. Як відомо, європейськими НБ напрацьований особливий підхід до розбудови професійної, культурної і наукової взаємодії. У контексті європейського виміру сьогодні України, орієнтованого на поступальний розвиток відносин з міжнародними організаціями, актуалізується необхідність вивчення й аналізу діяльності професійних бібліотечних об'єднань, одним з яких є Конференція директорів європейських національних бібліотек (CENL).

Поточна діяльність CENL, результати реалізації її окремих проектів висвітлюються на сторінках фахових періодичних видань (зокрема, «IFLA Journal», «Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений») на рівні інформаційних повідомлень або звітів керівних осіб. Серед дослідників, які приділяють

увагу різним аспектам роботи CENL, варто назвати Н. Вербіну [1], І. Гайшун [2], М. Зегберт і Д. Ф'юджі [4], О. Зіміну [3]. У вітчизняному бібліотекознавстві окремі проекти CENL вивчали О. Рибачок [5], Ю. Яковлева [7]. Однак, об'єктом самостійного бібліотекознавчого дослідження діяльність організації ще не стала.

Мета статті – розкрити основні напрями і результати діяльності Конференції директорів європейських національних бібліотек.

Конференція директорів європейських національних бібліотек (The Conference of European National Librarians – CENL) – міжнародна регіональна неурядова некомерційна професійна організація відкритого типу, членами якої є директори НБ країн – членів Ради Європи.

CENL заснована 1987 р. за ініціативою Ради Європи. У Лісабоні (Португалія) відбулося перше зібрання директорів 11 європейських національних бібліотек (а саме: Ватикану, Великої Британії, Греції, Данії, Іспанії, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Португалії і Франції), які домовилися зустрічатися щорічно для обговорення актуальних проблем. Організація розпочинала свою роботу власне як неформальна нарада директорів західноєвропейських НБ. До порядку денного вносилися питання інновацій у бібліотечній політиці країн Європи, впровадження новітніх інформаційних технологій у НБ, комплектування бібліотечних фондів, їх збереження і консервації, фінансового забезпечення діяльності НБ [9].

Співробітництво європейських НБ постійно поглиблювалося. Наприкінці 1980-х – початку 1990-х рр. у результаті геополітичних змін на європейському континенті до роботи у Конференції долучилися східноєвропейські НБ. Вже 1991 р. під час щорічного засідання CENL, що проходило у Відні (Австрія), обговорювалося питання розбудови діалогу і розвитку партнерства західно- і східноєвропейських НБ, були визначені нові можливості і перспективи їхнього співробітництва [2, с. 41].

З 1998 р. організація офіційно зареєстрована у муніципалітеті м. Гаага (Нідерланди) як юридична особа у формі фонду (Stichting), тому вона працює у рамках правового поля цієї країни (Статут CENL, Ст. 2, п. 2) [6, с. 41]. Можливість функціонувати у статусі юридичної особи – суттєва перевага порівняно з іншими професійними бібліотечними об'єднаннями, наприклад, Конференцією директорів національних бібліотек (CDNL), яка такого статусу не має. З 2006 р. CENL набула статусу учасника Ради Європи і стала однією із 300 конференцій, що входять до складу Конференції міжнародних неурядових організацій [16, р. 33].

На сьогодні організація налічує 49 бібліотек із 46 країн, які утворюють Раду директорів CENL [9]. Окрім бібліотек європейських країн, до складу CENL входить Національна бібліотека Туреччини – держави, яка територіально частково відноситься до Європи, та НБ азійських держав, котрих іноді відносять до Європи (Азербайджан, Вірменія, Грузія, Кіпр). Ватикан як країна-спостерігач у Раді Європи також є учасником Конференції. Кожну країну представляє одна НБ, окрім Італії і Росії, від яких до CENL входить кілька НБ (дві і три відповідно). Їхній рівноправний статус офіційно підтверджений урядами цих країн у відповідь на запит CENL. При голосуванні враховується лише один голос від країни. Україну в Конференції представляє Національна бібліотека України імені В. Вернадського в особі її генерального директора.

Активи організації формуються із внесків її учасників (розмір яких встановлюється під час засідань Ради директорів CENL), а також дотацій, пожертвувань, спадщини, залишеної на користь організації, та інших доходів (Статут CENL, Ст. 4) [6, с. 42]. Сума членського внеску суттєво зросла останніми роками: якщо у 2005 р. він становив 1000 євро, то з 2016-го – 2100 євро.

CENL керується Статутом (ухвалений 1998 р. і переглянутий 2005-го), статті якого відповідають цілям організації, а цілі – її завданням і місії. Ос-

новні цілі Конференції – розвиток, зміцнення ролі й відповідальності НБ Європи за збереження національної культурної спадщини, забезпечення безперешкодного доступу до інформації та знань (Статут CENL, Ст. 3) [6, с. 41–42].

Місія CENL полягає у підтримці роботи НБ щодо покращення обізнаності громадськості про їхні фонди і колекції, у сприянні зміцненню відчуття спільної культурної спадщини Європи та відкриття її для нових поколінь користувачів за допомогою різних служб [14]. Виконанню місії підпорядкований широкий спектр адвокаційних заходів, підтримка діяльності бібліотек-учасників CENL, розвиток співпраці і партнерства з організаціями, які поділяють її цінності [8, р. 1].

Основним документом, що визначає напрями діяльності організації на найближчий період, є Стратегічний план, який, зазвичай, ухвалюється на трирічний термін. Наразі CENL працює за Стратегічним планом на 2015–2018 рр. [9], в якому сформульована візія організації. Вона полягає у тому, щоб «зробити відомими і доступними для всіх користувачів багаті культурні, історичні колекції європейських НБ, відкриваючи світ інформації, знань та захищаючи пам'ять і культурну спадщину Європи» [9, р. 1].

Задекларована підтримка діяльності НБ реалізується через конкретні завдання CENL:

- надавати кожному користувачеві швидкий, багатомовний, довготерміновий і, по можливості, безоплатний доступ до ресурсів НБ;
- підтримувати проект Europeana (Європейська цифрова бібліотека);
- сприяти захисту європейської національної культурної спадщини та знань;
- проводити дослідження та реалізовувати проекти, спрямовані на вдосконалення обслуговування користувачів НБ;
- просувати послуги, які надають НБ;
- пропагувати культурне різноманіття і багатомовність як основні цінності європейської культури;
- поглиблювати співпрацю з іншими установами культурної спадщини, університетами, видавцями та інформаційними компаніями як на європейському, так і світовому рівнях (Статут CENL, Ст. 3) [6, с. 41–42; 9, р. 6–7].

Стратегічним планом 2015–2018 рр. також визначені основні сфери діяльності Конференції (пункт 4):

Пріоритет 1. Удосконалення управління – забезпечити можливість обміну інформацією, позитив-

ним досвідом у сфері стандартизації і практики управління колекціями у всіх форматах.

На підтримку Пріоритету 1 зорієнтовані такі дії:

- розвиток співпраці з Europeana, визначення нових моделей довгострокового, стабільного і стійкого хостингу метаданих, створення робочої групи для зв'язку з Europeana;
- залучення нових учасників до проектів з оцифрування ресурсів, виявлення нових джерел та моделей фінансування цих проектів на європейському рівні, зокрема, шляхом поглиблення партнерських відносин між державним і приватним секторами;
- вивчення і поширення інноваційного досвіду оцифрування і збереження електронних документів, напрацювання з техніко-організаційних механізмів, пов'язаних із авторським правом, захистом даних, сирітськими творами тощо;
- модернізація і гармонізація стандартів;
- співробітництво з міжнародними організаціями, які опікуються окресленими питаннями (наприклад, IFLA, LIBER, CERL, CDNL, EBLIDA).

Пріоритет 2. Покращення наочності і впливу послуг – підтримувати учасників організації з метою покращення обізнаності користувачів щодо бібліотечних колекцій, підвищення актуальності і посилення впливу послуг європейських НБ в інтересах сучасних і майбутніх поколінь користувачів.

На підтримку Пріоритету 2 зорієнтовані такі дії:

- моніторинг та інформування про діяльність Європейської комісії у сфері оцифрування європейської спадщини і авторського права;
- адвокація реформи авторського права на європейському рівні з метою забезпечення ефективнішого доступу до колекцій європейської спадщини у цифровому форматі;
- підтримка всесвітніх і європейських проектів з розвитку багатомовних пошукових служб;
- заохочення обміну позитивним досвідом у сфері надання інноваційних послуг з доступу до цифрових бібліотек, включаючи e-learning;
- виявлення, вивчення і обмін досвідом щодо розроблення як фізичних, так і цифрових культурних програм, наприклад, виставок, інших подібних заходів, спрямованих на поліпшення доступу до європейської культурної спадщини.

Пріоритет 3. Розвиток персоналу – сприяння формуванню навичок і професійних здібностей, підвищення компетенцій бібліотекарів з питань розбудови бібліотек, управління колекціями, максимально повного задоволення потреб користувачів.

На підтримку Пріоритету 3 спрямовані такі дії:

- визначення пріоритетних сфер навчання і розвитку персоналу НБ-членів CENL, особливо щодо управління цифровими бібліотеками;
- розроблення і реалізація багаторічних програм розвитку навичок у провідних сферах бібліотечної діяльності;
- моніторинг та поширення інформації про чинні професійні стандарти, позитивний досвід розвитку персоналу НБ;
- співпраця з іншими європейськими бібліотечними організаціями щодо фінансування і організації спільних програм навчання, розвитку персоналу;
- започаткування нових тематичних робочих груп у рамках CENL з метою залучення ширшої аудиторії фахівців до її діяльності.

Пріоритет 4. Підтримка стабільної діяльності європейських НБ як організацій – посилення стійкості окремих членів CENL шляхом поглиблення партнерства, співпраці як у рамках спільноти CENL, так і з іншими інституціями, що мають подібні цілі.

Підтримці Пріоритету 4 слугують такі дії:

- моніторинг та обмін досвідом щодо урізноманітнення фінансування діяльності НБ, включаючи приватно-державне партнерство, благодійні та комерційні джерела;
- розроблення адвокаційної політики CENL від імені європейських НБ на рівні Ради Європи у таких сферах, як культурні, соціальні та економічні впливи НБ;
- формування політики CENL щодо лобіювання інтересів її учасників на рівні Ради Європи з таких важливих питань, як реформа авторського права, роль бібліотек в інформаційному суспільстві;
- забезпечення «сильного колективного голосу» для НБ Європи на основі використання різних медіа-каналів, включаючи соціальні мережі;
- підтримка Europeana щодо забезпечення її постійного фінансування, зокрема, з боку Європейської комісії, інших джерел;
- вивчення потенціалу співпраці з такими партнерськими організаціями, як LIBER, CERL, CDNL, EBLIDA тощо;
- вивчення потенціалу міжгалузевого співробітництва з європейськими культурними організаціями, зокрема, такими як архіви, музеї, галереї [8, с. 3–7].

Головним органом CENL є Рада директорів, яка проводиться як мінімум раз на рік. Відповідно до

Статуту, ці засідання відбуваються в одній з європейських країн для обговорення фінансових і адміністративних питань управління організацією, стану реалізації її ініціатив, проектів і програм, підтримки наукових досліджень та розробок тощо [16, р. 33]. Приймаюча сторона бере на себе організацію розміщення учасників, підготовку культурної програми, візову підтримку. У статусі гостей і спостерігачів, зазвичай, запрошуються експерти з комісій Ради Європи, які є кураторами тих чи інших бібліотечних проектів [2, с. 42].

Вже стали традицією щорічні звіти директорів про діяльність НБ, які вони представляють. Спочатку така інформація вважалася конфіденційною і обговорювалася тільки безпосередньо учасниками засідань CENL. У вересні 1996 р. у Лісабоні члени організації ухвалили рішення про реалізацію проекту GABRIEL (GAteway and BRIdge to Europe's National Libraries). З 1997 р. у його рамках розпочав роботу єдиний портал європейських НБ, який надає інформацію про їхні фонди і колекції, забезпечує доступ до електронних каталогів. Тут почали розміщувати і щорічні звіти директорів НБ Європи, які заслуховуються на засіданнях CENL [1, с. 76]. Сьогодні звіти директорів доступні на веб-сайті організації (<https://www.cenl.org/resources/members-annual-reports>). Це потужний багатоаспектний офіційний інформаційний ресурс про діяльність європейських НБ, матеріали якого можуть використовуватися для різних цілей, зокрема, для науково-дослідної роботи, ухвалення управлінських і технологічних рішень тощо.

Виконавчий комітет CENL обирається членами організації на три роки у кількості не менше трьох осіб (Статут CENL, Ст. 8, п. 1) [6, с. 43]. Його очолює голова, до складу також входять заступник голови/секретар і скарбник. Членами комітету можуть бути тільки директори або співробітники НБ (Статут CENL, Ст. 8, п. 2) [6, с. 43]. Вони виконують управлінські, адміністративні і представницькі функції (Статут CENL, Ст. 10–11) [6, с. 44].

Упродовж 2015–2018 рр. CENL очолює Роланд Френсіс Кестер Кітинг (директор Британської бібліотеки); його заступник – Марі-Крістін Доффі (директор Швейцарської національної бібліотеки); скарбник – Керолайн Бразьє (заступник директора Британської бібліотеки). Крім них, до складу Виконавчого комітету входять Катаріна Кристофова (директор Національної бібліотеки Словаччини) і Гунілла Херденберг (директор Національної бібліотеки Швеції) [13].

Ефективний зв'язок між членами організації забезпечує Секретаріат. Його обов'язки:

- надання інформації з усіх напрямів діяльності CENL;
- вивчення думки членів організації для формування її стратегії та пріоритетів;
- моніторинг бюджету і збирання внесків від учасників;
- контроль виконання Стратегічного плану, планів діяльності робочих груп, поширення звітів;
- організація щорічних зустрічей членів CENL та регулярних засідань Виконавчого комітету;
- забезпечення зв'язку з Радою Європи, участь у її консультативних ініціативах та слуханнях;
- адвокація та лобювання інтересів Конференції у міжнародних організаціях;
- запрошення представників інших організацій (наприклад, LIBER, CERL, CDNL) на засідання CENL;
- організація і поглиблення співробітництва з Europeana;
- підтримка роботи веб-сайта як основного джерела інформації про організацію як для її учасників, так і громадськості, забезпечення його функціонування як каналу комунікації для членів CENL, зокрема, формування і поширення списків розсилки;
- висвітлення діяльності організації у ЗМІ, соціальних мережах;
- ведення організаційної документації тощо [8, р. 6–7].

Юридичною адресою організації є місце роботи особи, яка наразі виконує обов'язки голови (Статут CENL, Ст. 2, п. 3) [6, с. 41], тобто сьогодні Секретаріат CENL розміщується у Британській бібліотеці.

Всі члени організації мають право головувати у ній. Фінансові витрати Секретаріату покриваються із бюджету організації в узгоджених межах [8, р. 6–7].

Офіційного друкованого органу організація не має. Адреса її веб-сайта у мережі Інтернет – <https://www.cenl.org>. Логотип організації для її веб-сайта, а також для її фірмових бланків розробляла Національна бібліотека Естонії.

«Свідченням здоров'я організації є залучення її учасників до практичної роботи. Саме цьому сприяють робочі групи, які відкриті для усіх членів CENL (тільки у разі зовнішнього фінансування такі групи можуть бути закритими)» [4, с. 32]. Вся діяльність CENL реалізується у робо-

чих групах. Вони мають чітко окреслені сфери діяльності, працюють згідно з робочими планами. У рамках робочих груп можуть створюватися підгрупи як мінімум із трьох чоловік. Всі групи у CENL тематичні, на відміну від інших подібних організацій, регіональних робочих груп вона не має [15].

Сьогодні в CENL працюють такі групи:

Робоча група CENL/FEP¹ з електронних публікацій підтримує, консультує CENL і FEP з питань, які становлять інтерес для НБ і видавців. Зокрема, вона здійснює моніторинг практики обов'язкового примірника документів та відповідного законодавства; надає консультації і рекомендації з питань обов'язкового примірника; функціонує як платформа для обговорення та обміну інформацією; роз'яснює окремі питання; опікується тлумаченням термінів; укладає угоди тощо. Робоча група працює з 1996 р. Сьогодні до її складу входить 12 представників із семи країн Європи (від CENL: Велика Британія, Італія (Флоренція), Нідерланди, Норвегія, Франція; від FEP: Бельгія, Велика Британія, Італія, Німеччина, Франція). Голова групи – Юте Швенс (Німецька національна бібліотека у Франкфурті-на-Майні) [15];

Робоча група з авторського права та інформації опікується вивченням правових питань, пов'язаних з діяльністю НБ. Останніми роками основну увагу група приділяє обговоренню змін у законодавстві про авторське право ЄС і окремих європейських країн, питанням конфіденційності, різним аспектам інформаційного права, а також обміну найкращими практиками у сфері ліцензування і державно-приватного партнерства (PPP). Нині у групі працює 16 чоловік із 15 країн (Бельгії, Великої Британії, Данії, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Румунії, Сербії, Словаччини, Словенії, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії, Швеції). Головою групи і контактною особою є Бенджамін Уайт (Британська бібліотека) [15];

Представництво CENL у Міжнародному агентстві ISNI² (ISNI-IA): Британська бібліотека і Національна бібліотека Франції, представляючи всю спільноту CENL (а в ширшому сенсі – спільноту бібліотек як таких) виступають основними суб'єктами в управлінні ISNI. Представники CENL Ендрю МакЕван (Британська бібліотека) і Аніла Анжелі (Національна бібліотека Франції)

входять до Ради директорів ISNI-IA і беруть участь у її діяльності, зокрема, щодо піднесення якості, рівня обслуговування та нарощування центральної бази даних ISNI; забезпечення відкритості і поширення ISNI, у т. ч. у середовищі пов'язаних даних; підтримки діяльності у сфері досліджень і розробок; адаптації управління та бізнес-моделі ISNI до потреб бібліотек; адвокації ISNI у бібліотечній спільноті та професійно пов'язаних з бібліотеками установ; сприяння новому баченню глобальної економіки спільного виробництва, спільного використання та розповсюдження даних [15].

Упродовж минулих років працювали й інші робочі групи, які на сьогодні вже закриті як такі, що виконали поставлені перед ними завдання: Комітет з управління TEL; Робоча група з оцінювання якості діяльності; Робоча група з постійних ідентифікаторів для НБ; Робоча група зі змісту; Робоча група з мережевих стандартів; Робоча група з багатомовного доступу до предметних рубрик ((MACS³ і MSAC⁴)); проект CoBRa (Computerised Bibliographic Records Actions) тощо.

З метою сприяння розвитку міжнародного співробітництва та зміцнення зв'язків між бібліотеками Конференція надає щорічний грант імені Е. К. Нільсена⁵. Грант у сумі 5 тис. євро видається за результатами конкурсу, в якому може брати участь як окрема бібліотека, так і група бібліотек. Кандидат повинен відповідати таким критеріям: НБ повинна бути членом CENL і своєчасно сплачувати членські внески; всі заходи, про які заявляють конкурсанти, передбачають співпрацю з іншими членами CENL та сприяють розвитку міжнародного співробітництва [10]. Виконавчий комітет CENL приймає заявки на конкурс у січні кожного року, результати оголошуються у травні.

Заявка на грант імені Е. К. Нільсена складається з двох частин: характеристики деталей фактичного матеріалу та оцінки витрат на проведення запропонованих спільних заходів та очікуваних ви-

³ MACS (Multilingual Access to Subjects) – Багатомовний доступ до предметних рубрик.

⁴ MSAC (Multilingual Subject Access to Catalogues of National Libraries) – Багатомовний предметний доступ до каталогів НБ країн Південно-Східної Європи (у проекті брали участь Латвія, Литва, Македонія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Чехія).

⁵ Ерланд Колдінг Нільсен (1947–2017) – видатний бібліотечний діяч, науковець, директор Королівської бібліотеки Данії у 1986–2017 рр. Зробив значний внесок у розвиток європейської бібліотечної справи і міжнародного бібліотечного співробітництва.

¹ FEP (Federation of European Publishers) – Федерація європейських видавців.

² ISNI (International Standard Name Identifier) – Міжнародний стандартний ідентифікатор найменувань.

год. Пропозиції можуть стосуватися будь-якого аспекту міжнародного співробітництва бібліотек, наприклад, розвитку фондів (фізичних і цифрових), розширення дослідницьких програм, надання освітніх і культурних послуг (включаючи виставки), сприяння професійним комунікаціям бібліотекарів, розвитку інфраструктури, персоналу тощо. Переможцям конкурсу сплачується авансом 80 % коштів на витрати проекту, решта – після його закінчення (за наявності платіжної документації про витрати).

Результати грантового проекту є загальнодоступними на веб-сайті організації. Звіт про проект презентується наступного року на щорічному засіданні Ради директорів CENL.

2017 р. грант імені Е. К. Нільсена отримала Національна бібліотека Молдови, яка запропонувала провести міжнародну конференцію за участю п'яти НБ (Велика Британія, Литва, Німеччина, Фінляндія і Франція) для ознайомлення молдовських фахівців з найкращими практиками роботи НБ цих країн з метою сприяння інтеграції у європейську бібліотечну спільноту.

Грант 2018 р. виграла Національна бібліотека Латвії із заявкою на організацію і проведення міжнародного семінару за участю НБ Австрії, Бельгії, Вірменії, Данії, Німеччини, присвяченого вивченню практики вдосконалення обслуговування користувачів, пов'язаної із книжковими виставками.

Для членів організації доступні також стипендії у розмірі 1000 євро, які надаються для обміну навичками та знаннями як між учасниками CENL, так і з її партнерами. Вони видаються для відвідання європейських НБ, зустрічей з конкретними фахівцями, організації особистого навчання, проведення і/або відвідання освітніх заходів з підвищення кваліфікації (консультацій, семінарів, тренінгів, конференцій, вебінарів тощо), які проводять НБ. Конкурсні умови для отримання стипендії передбачають, що здобувач працює в одній із бібліотек, яка є членом CENL і своєчасно сплачує членські внески; стипендія буде використана на участь у заходах, що проводяться членами CENL, а їхній формат дає змогу обмінюватися навичками та знаннями [9].

CENL тісно співпрацює з іншими міжнародними організаціями, а саме: з Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА), Міжнародною радою архівів (МРА), Конференцією директорів національних бібліотек (CDNL), Консорціумом європейських наукових бібліотек

(CERL), Лігою європейських наукових бібліотек (LIBER), Європейським бюро бібліотечних, інформаційних та документаційних асоціацій (EBLIDA), Міжнародною радою музеїв (ICOM) та ін.

Географічне розширення членства CENL, урізноманітнення напрямів її діяльності спонукало на початку 2000-х рр. до проведення спеціального дослідження історії організації, сфери її компетенції, здобутків, стану і перспектив розвитку. Зокрема, вивчалися питання членства в CENL, її структури, управління, системи комунікації, брендів і ресурсів, аналізувалися її сильні і слабкі сторони, досліджувалися внутрішні і зовнішні проблеми, перспективи розвитку оперативного середовища тощо [4, с. 25–26]. 2003 р. на засіданні у Вільнюсі (Литва) були розглянуті його результати. Успішною була визнана діяльність організації щодо залучення її цільової аудиторії – директорів НБ країн-членів Ради Європи. У результаті проведеного дослідження вдалося сформулювати чіткі уявлення про аудиторію, для якої працює CENL – «студенти, поінформовані громадяни Європи, користувачі Європейської бібліотеки TEL; члени CENL; впливові особи та професіонали, зацікавлені у роботі європейських НБ» [4, с. 36]. Водночас наголошувалося на тому, що розвитку організації заважають мовні бар'єри, брак фінансів, а також дефіцит демократії [4, с. 36]. Серед результатів цього дослідження варто відзначити також рекомендацію: складати трирічні Стратегічні плани роботи, які відповідали б періоду виборності Голови. Цю рекомендацію втілили у життя з прийняттям першого такого плану на 2005–2008 рр., і CENL її дотримується до сьогодні.

Впродовж останніх двох десятиліть основні свої зусилля і ресурси CENL спрямовувала на організацію і підтримку проекту Європейської бібліотеки (The European Library – TEL). TEL створювалася як некомерційний сервіс європейських НБ для популяризації європейської культури серед широкого кола користувачів. Мета цього проекту – створення технічної, юридичної та організаційної бази для інтернет-порталу, який функціонував би як точка багатомовного інтерактивного доступу до бібліографічних та повнотекстових ресурсів європейських НБ. Упродовж свого існування TEL накопичила 175 млн записів від 48 національних і провідних наукових бібліотек Європи [3; 5, с. 132–133; 12].

Низка проектів у рамках TEL (Tel-ME-MORE (2005–2007), EDL-project (2006–2008), TELplus (2007–2009), FUMAGABA (2008–2009) та ін.), бу-

ла спрямована на приєднання європейських НБ до TEL і надання доступу до їхніх каталогів.

З 1 січня 2017 р. доступ до ресурсу TEL, що зберігає свої активи, продовжено через портал проекту Europeana, яка була створена для того, щоб зробити доступними європейські культурні, наукові цифрові інформаційні ресурси і таким чином сприяти розвитку інформаційного суспільства, підтримувати європейську ідентичність, просувати європейські культурні цінності, посилювати конкурентоздатність Європи на світовій арені, підносити рівень освіти, розвивати культурний туризм [11].

Закриття TEL звільняє ресурси CENL для розбудови нової форми співробітництва і взаємної підтримки між її учасниками, пошуку нових можливостей для спільної роботи і створення мереж у Європі відповідно до таких стратегічних пріоритетів: удосконалення управління фондами і колекціями шляхом обміну інформацією, виявлення передової практики, підтримка учасників; покращення наочності і впливу послуг; розвиток навичок і професійних можливостей бібліотек; підтримка стабільності європейських НБ шляхом поглиблення партнерства, співпраці з іншими організаціями; зміцнення ролі CENL як ефективної робочої спільноти, що дасть змогу зробити більше для підтримки своїх учасників і лобювання їхніх інтересів, бути ефективним партнером на європейському рівні [8, р. 6–7].

Висновки. В умовах, коли національні бібліотеки разом з іншими організаціями державного сектора стикнулися в останні роки з безпрецедентним скороченням бюджету, фінансовими обмеженнями, коли користувачі мають можливість отримувати дедалі більше послуг в Інтернеті та в інших організаціях, CENL, координуючи діяльність НБ, виступає ініціатором запровадження і надання нових послуг, нових способів доступу до інформаційних ресурсів, нових способів роботи з ними. Діяльність організації спрямована на стимулювання, розвиток і підтримку системної, цілеспрямованої взаємодії європейських НБ з надання користувачам безперешкодного (вільного) доступу до всіх видів документів, демонстрування бібліотеками кращої якості послуг, забезпечення збереження культурних цінностей європейських держав.

CENL є потужною платформою співпраці європейських НБ для обміну інформацією, кращими практиками за допомогою підвищення стандартів, поглиблення співробітництва у рамках спільних проєктів. Тому участь України у роботі CENL є

важливим завданням, обов'язковою умовою отримання необхідних знань для ухвалення професійних рішень з розбудови вітчизняної бібліотечної справи з урахуванням міжнародних вимог.

Список бібліографічних посилань

1. Вербина Н. Интеграция национальных информационных ресурсов Европы. *Библиотека*. 2006. №11. С. 75–77.
2. Гайшун И. 28-е ежегодное заседание Конференции директоров европейских национальных библиотек (CENL). *Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений*. 2014. № 2 (105). С. 41–43.
3. Зимица Е.И. The European Library и Europeana: история, проекты, будущее. *Библиотековедение*. 2011. №1. С. 97–102.
4. Конференция директоров европейских национальных библиотек : оценка деятельности CENL (май, 2004, обзор подготовлен Моникой Зегберт и Дэвидом Фьюджи). *Новости Российского комитета ИФЛА*. 2005. № 1(55). С. 25–89.
5. Рибачок О. М. *Міжнародні інтегровані цифрові ресурси документальної спадщини архівів, бібліотек, музеїв: етапи створення, стратегії розвитку (80-ті роки ХХ – 10-ті роки ХХІ ст.)* : дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2018. 242 с.
6. Устав Конференции директоров европейских национальных библиотек. *Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений*. 2007. № 5 (68). С. 41–45.
7. Яковлева Ю. В. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського на шляху до Європейської бібліотеки. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти, практики* : зб. матеріалів VII міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–27 трав. 2010 р.). Київ, 2010. С. 166–168.
8. CENL Strategic Plan 2015-2018. URL: https://www.cenl.org/wp-content/uploads/CENL_Strategic_Plan_2015-18.pdf (дата звернення: 30.09.2018).
9. Conference of European National Librarians (CENL). URL: <https://www.cenl.org> (дата звернення: 30.09.2018).
10. Erland Kolding Nielsen Grant. The Conference of European National Librarians (CENL). URL: <https://www.cenl.org/about-cenl/erland-kolding-nielsen-grant> (дата звернення: 30.09.2018).
11. Europeana Collections. URL: <https://www.europeana.eu/portal> (дата звернення: 30.09.2018).
12. The European Library – Connecting knowledge. URL: <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4> (дата звернення: 30.09.2018).
13. Executive Committee. The Conference of European National Librarians (CENL). URL: <https://www.cenl.org/about-cenl/governance> (дата звернення: 30.09.2018).
14. Mission Statement. The Conference of European National Librarians (CENL). URL: <https://www.cenl.org/about-cenl/mission-statement> (дата звернення: 30.09.2018).
15. Working Groups. The Conference of European National Librarians (CENL). URL: <https://www.cenl.org/working-groups> (дата звернення: 30.09.2018).
16. The World Guide to Library, Archive and Information Science Associations / edited by Alexandra Meinhold. 3rd, completely revised edition. Berlin/Munich: De Gruyter Saur, 2010. P. 33. (IFLA Publications; Nr 142/143).

References

1. Verbina, N. (2006). Integratsiia natsionalnykh informatsionnykh resursov Evropy [Integration of European national information resources]. *Библиотека*, 11, 75-77. [In Russian].

2. Gaishun, I. (2014). 28-e ezhegodnoe zasedanie Konferentsii direktorov evropeiskikh natsionalnykh bibliotek (CENL) [28th Annual Meeting of The Conference of European National Librarians (CENL)]. *Novosti Mezhdunarodnoi federatsii biblioteknykh assotsiatsii i uchrezhdenii*, 2(105), 41-43. [In Russian].
3. Zimina, E.I. (2011). The European Library i Europeana: istoriia, proekty, budushchee [The European Library and Europeana: history, projects, future]. *Bibliotekovedenie*, 1, 97-102. [In Russian].
4. (2005). Konferentsiia direktorov evropeiskikh natsionalnykh bibliotek : otsenka deiatelnosti CENL (mai, 2004, obzor podgotovlen Monikoi Zegbert i Devidom Fiudzhi) [The Conference of European National Librarians: evaluation of CENL activities (May, 2004, survey by Monika Zegbert and David Fuji)]. *Novosti Rossiiskogo komiteta IFLA*, 1(55), 25-89. [In Russian].
5. Rybachok, O. M. (2018). *Mizhnarodni intehrovani tsyfrovi resursy dokumentalnoi spadshchyny arkhiviv, bibliotek, muzeiv: etapy stvorennia, stratehii rozvytku (80-ti roky XX – 10-ti roky XXI st.)* [International integrated digital resources of the documentary heritage of archives, libraries, museums: stages of creation, development strategies (the 80s of the XX – 10th years of the XXI c.)]. Candidate's thesis. Kyiv. [In Ukrainian].
6. (2007). Ustav Konferentsii direktorov evropeiskikh natsionalnykh bibliotek [Statutes of The Conference of European National Librarians]. *Novosti Mezhdunarodnoi federatsii biblioteknykh assotsiatsii i uchrezhdenii*, 5(68), 41-45. [In Russian].
7. Yakovlieva, Yu. V. (2010). *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho na shliakhu do Yevropeiskoi biblioteki* [Vernadsky National Library of Ukraine towards The European library]. *Dokumentoznavstvo. Bibliotekoznavstvo. Informatsiina diialnist: Problemy nauky, osvity, praktyky*: sb. materialiv VII Mizhnarodnoi nauk-prakt. konferentsii. Kyiv, 25-27 trav, 2010 (pp. 166-168). Kyiv. [In Ukrainian].
8. (2018). CENL Strategic Plan 2015-2018. Retrieved September 30, 2018, from https://www.cenl.org/wp-content/uploads/CENL_Strategic_Plan_2015-18.pdf
9. (2018). Conference of European National Librarians (CENL). Retrieved September 30, 2018, from <https://www.cenl.org>
10. (2018). Erland Kolding Nielsen Grant. The Conference of European National Librarians (CENL). Retrieved September 30, 2018, from <https://www.cenl.org/about-cenl/erland-kolding-nielsen-grant>
11. (2018) Europeana Collections. Retrieved September 30, 2018, from <https://www.europeana.eu/portal>
12. (2018). The European Library – Connecting knowledge. Retrieved September 30, 2018, from <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4>
13. (2018). Executive Committee. The Conference of European National Librarians (CENL). Retrieved September 30, 2018, from <https://www.cenl.org/about-cenl/governance>
14. (2018). Mission Statement. The Conference of European National Librarians (CENL). Retrieved September 30, 2018, from <https://www.cenl.org/about-cenl/mission-statement>
15. (2018). Working Groups. The Conference of European National Librarians (CENL). Retrieved September 30, 2018, from <https://www.cenl.org/working-groups>
16. Meinhold, A. (Ed.). (2010). *The World Guide to Library, Archive and Information Science Associations* (3rd, completely revised ed.). Berlin/Munich: De Gruyter Saur.

Liliia Prokopenko,

PhD (Historical Science), Assistant Professor, chief librarian, Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

THE CONFERENCE OF EUROPEAN NATIONAL LIBRARIANS (CENL): HISTORY OF CREATION, ORGANIZATIONAL BASES

The article is devoted to the activities of The Conference of European National Librarians (CENL) as a centre of international cooperation of Europe's national libraries. The integral picture of the CENL's beginnings and development has been rendered. It was shown that the establishment of such an organization in 1987 had been objectively necessitated carrying out of the national libraries activities deep studying. The author has defined CENL's structure, its scope, aims, vision, mission, key strategic challenges, purposes and benefits, priority areas for action; systematized the facts of the membership in CENL and the officers of its Executive Committee. The author has studied the activities of the CENL's working groups.

The CENL's contributions in the theory and practice of digital libraries and in realising project of The European Library (TEL) are examined.

Its role in the development of strategic partnership of national libraries of European countries, building relations with the professional, public and private sectors, establishment of effective communication, especially cooperation in digital initiatives, is defined. The results of CENL's activities allow to consider it as an authoritative international organization that has in-depth solid experience in various aspects of the functioning of national libraries as social institutions.

Substantiating the value of the CENL's fulfilled investigations the author has pointed out the importance of Ukraine participating in international library co-operation by membership in this organization and the necessity of using the CENL's recommendations for the improvement of Ukrainian national libraries activities.

K e y w o r d s: international library organizations, international library cooperation, European national libraries, The Conference of Directors of European National Librarians, CENL.

Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine
1, Hrushevskiy Str., Kyiv, 01001, Ukraine
E-mail: prokopenko88888@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 27.11.2018 р.